

Metodologija in sestavine izračuna neto stroška univerzalne poštne storitve ter opredelitev nepravičnega finančnega bremena

1. NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije (v nadaljevanju: agencija) je pripravila izčrpen pregled tematike nadomestila za izvajanje univerzalne poštne storitve. Nadomestilo za izvajanje univerzalne storitve, neto stroški, nepravilno finančno breme, hipotetični scenarij, neopredmetene koristi so osnovni pojmi, ki predstavljajo eno najzahtevnejših postopkov v regulaciji trga poštne storitve.

Čas v katerem raziskava nastaja predstavlja obdobje, kjer prihaja do strukturnih sprememb na trgu poštne storitve, kjer so pisma, kot pisno komunikacijo praktično zamenjale elektronske storitve, istočasno pa e trgovina vzpodbuja visoke rasti paketnih storitev. Izvajalci poštne storitve so morda pred največjo logistično transformacijo v svoji zgodovini. Ob e-substituciji in zahtevani transformaciji postaja univerzalna poštne storitve breme. Univerzalna storitev ni več vzdržna, države posegajo po različnih orodjih kako zagotoviti njeno vzdržnost. Brez korenitega redefiniranja obsega in vsebine univerzalne storitve, obstajajo možnosti: znižanje stroškov ali zvišanje prihodkov. Znižanje stroškov ob istem obsegu in vsebini je možno z racionalizacijami procesov in povišanjem produktivnosti. Povišanje prihodkov pa ob znižanem povpraševanju z nadomestili za izvajanje univerzalne storitve.

Naslednji vzrok za raziskavo je iskati v časovni oddaljenosti od sprejetja zakonodajnega okvirja, saj je v lanskem letu minilo 15 let od sprejetja ZPSto-2, v tem času je agencija izdala vse zahtevane podzakonske akte in splošni akt, ki se ukvarja z neto stroški enkrat tudi dopolnila. Vmes je stekla kopica upravnih postopkov za ugotavljanje nepravilnega finančnega bremena, zakon in direktiva pa se nista spremenila.

Z raziskavo je agencija skušala pridobiti širši pregled, vendar ciljano v sestavinah izračuna neto stroška in v opredelitvi nepravilnega finančnega bremena, kar je v treh poglavjih opredelila in sicer: metodološki okvir izračuna neto stroška, nepravilno finančno breme, ter pregled izplačevanja nadomestil za izvajanje univerzalne poštne storitve v državah EU. Agencija je v raziskavi pregledala trenutne pristope in prakse pri obravnavi tehničnih vidikov metod izračuna neto stroškov in financiranja, ki sodijo v pristojnost regulatorjev. V poročilu je analiziran tudi okvir storitev splošnega gospodarskega pomena - SGEI .

Agencija je konec leta 2024, prejela od Računskega sodišča Republike Slovenije Revizijsko poročilo »Izvajanje in financiranje univerzalne poštne storitve«. Računsko sodišče je izvedlo revizijo učinkovitosti sistema izvajanja in financiranja univerzalne poštne storitve v obdobju od 1. 1. 2019 do 31. 12. 2021, pri čemer je preverilo poslovanje Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport (v nadaljevanju: MGTŠ), agencije in Pošte Slovenije d.o.o.. Agencija je v svojem odzivnem poročilu pripravila načrt aktivnosti, nosilcev in rokov, česar del je tudi pričujoča raziskava.

Agencija je za pripravo raziskave uporabila vse njej dosegljive podatke in informacije, kjer so v ospredju: spletna stran Cullen International, poročilo delovne skupine ERGP za čezmejni poštne promet iz leta 2025 – Financiranje univerzalne poštne obveznosti, ter raziskavo ki jo je zanjo opravilo svetovalno podjetje EconLab iz Ljubljane.

Raziskava je omogočila agenciji dodatno pridobiti podatke in jih analizirati, ter bo kot orodje služila za pridobivanje mnenj in predlogov zainteresirane javnosti. Raziskava je nevtralna do vseh konkretnih postopkov in izračunov nadomestil za izvajanje univerzalne poštne storitve v Republiki Sloveniji, kot tudi v državah EU in se ne opredeljuje do njihove morebitne pravilnosti ali nepravilnosti. Raziskava se ne opredeljuje do prejšnjih izračunov agencije, njenih izdanih mnenj ali stališč. Raziskava tudi ne nakazuje smeri morebitnih sprememb zakonske in podzakonske materije, čeprav je možno, da bodo ugotovitve uporabljene za morebitne spremembe zakonodajnega ogrodja.

Izključen namen in cilj raziskave je pridobivanje mnenj in predlogov zainteresirane javnosti.

2. UVOD

Direktiva 97/67/ES evropskega parlamenta in sveta (v nadaljevanju: Poštne direktiva), ki je v uporabi od 10. februarja 1998, v tretjem odstavku sedmega člena določa, da v primeru, ko država članica ugotovi, da obveznosti univerzalne storitve, kakor so določene v direktivi, povzročajo neto strošek na podlagi izračuna neto stroška (iz Priloge I) in pomenijo nepravilno finančno breme za izvajalca univerzalne storitve, lahko vzpostavi mehanizem za povrnitev stroškov izvajalcu univerzalne poštne storitve iz javnih sredstev ali uvede mehanizem za razdelitev neto stroška obveznosti univerzalne storitve med izvajalce storitev in/ali uporabnike. Direktiva 2008/6/ES o spremembi se uporablja od 27. februarja 2008.

Priloga I k Poštni direktivi daje nacionalnim regulativnim organom odgovornost za preverjanje neto stroškov univerzalne storitve. Poštna direktiva določa tudi, da morajo ponudniki univerzalnih storitev sodelovati z NRA, da ji omogočijo preverjanje neto stroškov.

4. člen Poštne direktive opredeljuje, da v kolikor države članice v svojo zakonodajo uvedejo mehanizem razdelitve neto stroška obveznosti univerzalne poštne storitve med izvajalce ali uporabnike, lahko ustanovijo kompenzacijski sklad, ki se lahko financira s pristojbinami izvajalcev storitve in/ali uporabnikov in ga upravlja organ, ki je neodvisen od izvajalca univerzalne poštne storitve ali vplačnikov v kompenzacijski sklad.

V Zakonu o poštnih storitvah (Ur. l. RS, št. 51/09, 77/10, 40/14 – ZIN-B in 81/15; v nadaljevanju ZPSto-2) je financiranje neto stroškov univerzalne storitve opredeljeno v tretjem poglavju. ZPSto-2 v 19. členu določa nadomestilo za obveznost izvajanja univerzalne storitve, v 20. členu postopek izračuna neto stroška obveznosti univerzalne storitve, v 21. členu so opredeljene sestavine izračuna neto stroška obveznosti univerzalne poštne storitve, v 21. in 22. členu pa določila o kompenzacijskem skladu, njegovih prihodkih in delovanju.

2.1. Računsko sodišče

Računsko sodišče je agenciji izdalo priporočilo in sicer: »Agencija mora izkazati, da je pripravila:

(1) načrt aktivnosti (z določitvijo posameznih aktivnosti, nosilcev in rokov za izvedbo potrebnih aktivnosti) za spremembe splošnih aktov AKOS, v katerih bo jasno in nedvoumno opredelila metodologijo in vse sestavine izračuna neto stroška – točka 2.2.2.e«:

Agencija je na podlagi drugega odstavka 20. člena, tretjega odstavka 21. člena in tretjega odstavka 57. člena ZPSto-2 izdala Splošni akt o računovodskih informacijah in izračunu neto stroška obveznosti univerzalne poštne storitve (Uradni list RS, št. 110/2020), kjer je podrobneje določila izračun neto stroška ter opisno določila nepravično finančno breme, kot drugi potrební kriterij za izplačilo nadomestila izvajanja univerzalne poštne storitve.

Računsko sodišče v svojem revizijskem razkritju 2.2.2.e ugotavlja, da je izvajalec univerzalne poštne storitve upravičen do nadomestila za izvajanja univerzalne poštne storitve, če obveznost izvajanja univerzalne poštne storitve povzroča neto stroške in zanj pomeni nepravično finančno breme, kar ugotovi agencija. Splošni akt o izračunu neto stroška (UPS 1) ni vseboval določb glede nepravičnega bremena, ki pa ga je agencija vključila ob spremembah in dopolnitvah leta 2020 (UPS 2), da je to breme, ki je za izvajalca univerzalne poštne storitve nepravično glede na njegovo zmožnost nositi to breme, glede vse njegove značilnosti, vključno z obsegom sredstev, ekonomskih in finančnim stanjem ter tržnim deležem. Agencija se je navezovala na sodbo Sodišča EU C-222/08, z dne 6. 10. 2010, na katerega se sklicuje tudi stališče ERGP. Pošta Slovenije je v vseh zahtevkih za izplačilo nadomestila neto stroškov zatrjevala, da ji izračunani neto strošek predstavlja nepravično breme, ter opozarjala, da SA ne določa kriterijev za presojo v kakšnih primerih se šteje, da je izračunani neto strošek nepravično finančno breme.

Računsko sodišče je ugotovilo, da »ZPSto-2 ne določa jasno vsebine pojma nepravičnega finančnega bremena in objektivnih ter nedvoumnih kriterijev, na podlagi katerih bi AKOS lahko izvedla ustrezno presojo njegovega nastanka.« Agencija je kljub temu, da ZPSto-2 ne določa pristojnosti agencije, da v svojih aktih opredeli merila in kriterije za presojo nepravičnega finančnega bremena, v Splošnem aktu o rač. informacijah in izračunu neto stroška obveznosti univerzalne poštne storitve (Ur. l. RS, št. 110/20) leta 2020 vključila definicijo, ki pa je po mnenju Računskega sodišča opisna in splošna ter ne vsebuje kriterijev za presojo, na podlagi katerih bi lahko agencija ugotavljala nepravičnost oz. zmožnost izvajalca univerzalne poštne storitve nositi breme, katere značilnosti, podatke o obsegu sredstev, ekonomsko-finančnem stanju bi upoštevala ter na kakšen način bi presojala tržni položaj izvajalca univerzalne poštne storitve.

Računsko sodišče predlaga določitev mejne vrednosti kazalnikov. V skladu z mnenjem Računskega sodišča bi morali biti kriteriji oziroma sodila za tovrstno presojo vnaprej jasno in natančno opredeljeni v predpisih.

Računsko sodišče podkrepi svoje mnenje z ERGP dokumentom o stališču poročila EK o uporabi poštne direktive. Sklicevanje na morebitno sodno prakso Sodišča Evropske unije, ki bi jo AKOS uporabila pri presoji v primeru ugotovljenega obstoja neto stroška, po oceni Računskega sodišča pomeni nižjo pravno varnost za izvajalca univerzalne poštne storitve in tudi za izvajalce zamenljivih storitev, ki tako ne morejo vnaprej predvideti kriterijev, po katerih bi AKOS presojala, ali bi v primeru ugotovljenega neto stroška, ki pomeni nepravično finančno breme za izvajalca univerzalne poštne storitve, morali vplačati prispevek v kompenzacijski sklad, kot jih zavezuje ZPSto-2, ter v kakšnem znesku bi bili ti prispevki določeni.«

3. OPREDELITEV METODOLOGIJE IN VSEH SESTAVIN IZRAČUNA NETO STROŠKA UNIVERZALNE POŠTNE STORITVE

Izračun neto stroška univerzalne poštne storitve predstavlja enega najzahtevnejših regulatornih postopkov v poštnem sektorju, saj se na njegovem presečišču srečujejo javnofinančna pravila, pravila državnih pomoči, ekonomska teorija regulacije ter nacionalna ureditev poštne trga. Neto strošek univerzalne poštne storitve ni zgolj računovodska kategorija, temveč regulatorni konstrukt, katerega namen je izolirati tisti del stroškov in izgubljenih prihodkov, ki so vzročno in izključno posledica naloženih obveznosti univerzalne storitve, in ki jih izvajalec univerzalne poštne storitve v odsotnosti teh obveznosti ne bi imel.

Prav ta vzročna vez med obveznostjo in stroškom predstavlja temeljno metodološko izhodišče, ki izhaja iz Priloge I k Poštni direktivi. Poštna direktiva in ZPSto-2 izrecno določata, da se neto strošek univerzalne storitve izračuna kot razlika med neto stroški imenovanega izvajalca univerzalne poštne storitve z obveznostmi univerzalne storitve in neto stroški istega izvajalca v hipotetičnem scenariju brez teh obveznosti, pri čemer se upoštevajo tudi vse neposredne in posredne koristi, ki izhajajo iz izvajanja univerzalne poštne storitve.

Računsko sodišče je v revizijskem poročilu o izvajanju in financiranju univerzalne poštne storitve izpostavilo, da metodologija izračuna neto stroška in kriteriji za presojo nepravičnega finančnega bremena niso bili dovolj jasno in enotno opredeljeni, kar naj bi vodilo do bistvenih razhajanj med izračuni izvajalca univerzalne poštne storitve in regulatorja.

Na tej podlagi agencija s pregledom in osnutki metodologije ne posega v pretekle postopke ali pravnomočne odločitve, temveč vzpostavlja osnutek jasne, celovite in preverljive metodologije, ki bi lahko bila uporabljena za prihodnje izračune neto stroška univerzalne poštne storitve. Namen tega okvirja je trojen:

- zagotoviti skladnost izračuna z evropskim pravnim redom in sodno prakso,
- omogočiti transparentno in ponovljivo presojo neto stroška,
- jasno razmejiti med obstojem neto stroška in presojo, ali ta predstavlja nepravično finančno breme.

3.1. Temeljno metodološko načelo: simulacija poslovanja (hipotetični scenarij)

Bistveni del metodologije predstavlja simulacija poslovanja, ki je obvezen regulatorni instrument, s katerim se vzpostavi referenčna točka za presojo vzročnosti. Simulacija poslovanja opisuje, kako bi se isti izvajalec univerzalne poštne storitve – ob upoštevanju realnih tržnih, tehničnih in organizacijskih omejitev – obnašal, če mu ne bi bile naložene obveznosti univerzalne storitve.

ERGP v poročilu o financiranju univerzalne storitve iz leta 2025 (European Regulators Group for Postal Services; v nadaljevanju: poročilo ERGP), ERGP Report on the financing of the Universal Service Obligation ugotavlja, da referenčno metodologijo uporablja večina držav članic EU in da ostaja to osrednji pristop za izračun neto stroška univerzalne poštne storitve, saj omogoča ločevanje med stroški, ki izhajajo iz regulatornih obveznosti in stroški, ki so posledica poslovnih odločitev izvajalca.

Agencija v osnutku metodologije določa naslednja zavezujoča pravila:

- referenčni scenarij mora izhajati iz dejanskega poslovnega modela izvajalca univerzalne poštne storitve, ne iz abstraktnega ali idealiziranega modela;
- vse predpostavke referenčnega scenarija morajo biti izrecno dokumentirane in utemeljene;
- dokazno breme glede realnosti in razumnosti hipotetičnega scenarija nosi izvajalec univerzalne poštne storitve;
- agencija ima zakonsko dolžnost, da predlagani hipotetični scenarij preveri, korigira ali zavrne, če ugotovi, da ne odraža ekonomsko racionalnega ravnanja.

3.2. Razmejitev obsega izračuna neto stroška

Ena ključnih metodoloških odločitev, ki bistveno vpliva na rezultat izračuna neto stroška, je razmejitev njegovega obsega. Iz poročila ERGP izhaja, da države članice EU uporabljajo različne pristope: nekatere izračun omejujejo zgolj na storitve univerzalne poštne storitve, druge pa vključujejo celotno poslovanje izvajalca. Slovenski regulatorni okvir se – skladno z ZPSto-2 in veljavnimi splošnimi akti agencije – opira na izračun, ki je omejen na storitve, ki so del univerzalne poštne storitve.

Neto strošek se izračuna izključno za tiste storitve, obveznosti in zahteve, ki:

- so izrecno opredeljene kot del univerzalne poštne storitve v skladu z veljavnimi predpisi,
- in za katere je mogoče dokazati, da bi jih izvajalec univerzalne poštne storitve v odsotnosti obveznosti opustil ali bistveno spremenil.

S tem se prepreči, da bi se v izračun neto stroška vključevale izgube ali neučinkovitosti, ki izhajajo iz tržnih storitev ali iz poslovnih odločitev izvajalca.

3.3. Identifikacija in razčlenitev obveznosti univerzalne poštne storitve

Metodološka pravilnost izračuna neto stroška univerzalne poštne storitve je v odločilni meri odvisna od natančne in restriktivne identifikacije obveznosti, ki se izvajalcu nalagajo iz naslova univerzalne storitve. Neto strošek ne izhaja iz samega dejstva, da izvajalec opravlja univerzalne poštne storitve, temveč zgolj iz dodatnih obveznosti, ki presegajo tisto raven storitev, ki bi jih razumno učinkovit operater zagotavljal v konkurenčnem tržnem okolju brez regulatornega posega.

Zakon o poštah v prvem odstavku 21. člena določa;

- da je treba pri izračunu neto stroška upoštevati zgolj stroške, ki so neposredno povezani z obveznostmi univerzalne storitve s predpisano kakovostjo,
- se pri izračunih upoštevajo le sestavine univerzalnih storitev:
 - a) pri katerih ima izvajalec te storitve izgubo ali
 - b) se izvajajo pod stroškovnimi pogoji, ki ne ustrezajo običajnim komercialnim standardom;
- se pri izračunih upošteva zagotavljanje univerzalne storitve za posebne uporabnike ali skupine uporabnikov, pri katerih ima izvajalec te storitve izgubo ali se izvajajo pod stroškovnimi pogoji, ki ne ustrezajo običajnim komercialnim standardom, pri čemer je te neto stroške treba izračunati ločeno od drugih neto stroškov
- je treba ločene neto stroške sešteti tako, da se prepreči dvojno štetje neposrednih in posrednih stroškov in koristi;
- se, kadar je mogoče, univerzalno storitev zagotavljati s predpisano kakovostjo in v skladu s tem zakonom na več različnih načinov, za izračun upošteva način, ki zagotavlja izvajanje univerzalne storitve predpisane kakovosti z najmanj stroški, tudi kadar se je izvajalec univerzalne storitve odločil za drugačen način;
- ima izvajalec univerzalne storitve pravico z izvajanjem univerzalne storitve ustvarjati primeren dobiček, ki ohrani stopnjo dobičkonosnosti sredstev, ki bi jo imel brez izvajanja univerzalne storitve;
- mora biti upoštevano zmanjšanje neto stroška univerzalne storitve za vse opredmetene in neopredmetene koristi izvajalca univerzalne storitve, ki jih ima zaradi izvajanja univerzalne storitve.

Osnutek metodologija določa, da se obveznosti univerzalne poštne storitve razčlenijo na posamične, funkcionalno ločljive elemente, in sicer najmanj na:

- obveznost geografske pokritosti (celotno ozemlje Republike Slovenije),
- obveznost pogostosti sprejema in dostave (najmanj pet delovnih dni tedensko),
- obveznost gostote poštne omrežja in kontaktnih točk,
- obveznost rokov prenosa poštnih pošiljk,

- obveznost cenovne dostopnosti in enakih pogojev za uporabnike,
- obveznost posebnih storitev (npr. storitve za slepe in slabovidne).

Za vsako od navedenih obveznosti mora izvajalec univerzalne poštne storitve v okviru izračuna neto stroška:

- opisati, kako se obveznost dejansko izvaja v dejanskem scenariju,
- opredeliti, ali in v kolikšni meri bi bila ta obveznost opuščena ali spremenjena v hipotetičnem scenariju,
- dokazati vzročno povezavo med obveznostjo in nastankom dodatnih stroškov ali izgubljenih prihodkov.

Brez izpolnitve vseh treh korakov se posamezna obveznost ne more upoštevati pri izračunu neto stroška.

3.4. Izognjeni stroški: identifikacija, merjenje in alokacija

3.4.1. Koncept izognjenih stroškov

Izognjeni stroški (angl. avoided costs) predstavljajo temeljno kategorijo izračuna neto stroška univerzalne poštne storitve. Gre za stroške, ki bi jih izvajalec univerzalne poštne storitve prihranil, če ne bi bil zavezan k izvajanju posameznih obveznosti univerzalne storitve. Metoda neto izognjenih stroškov je v evropski praksi prepoznana kot referenčni pristop za izračun neto stroška USP, kar izrecno potrjuje tudi Evropska komisija pri storitvah splošnega gospodarskega pomena (v nadaljevanju: SGEI) iz leta 2012 .

Agencija v osnutku metodologiji zato izrecno določa, da se kot izognjeni stroški lahko upoštevajo zgolj tisti stroški, ki izpolnjujejo vse naslednje pogoje:

- so neposredno ali posredno, vendar dokazljivo povezani s posamezno obveznostjo univerzalne poštne storitve,
- bi v referenčnem scenariju v celoti ali delno prenehali,
- niso posledica splošne organizacije podjetja ali tržnih odločitev izvajalca.

3.4.2. Razmejitev med fiksnimi, variabilnimi in pogojnimi stroški

Pri identifikaciji izognjenih stroškov je ključno razlikovanje med:

- variabilnimi stroški, ki se spreminjajo sorazmerno z obsegom izvajanja storitev,
- fiksnimi stroški, ki so neodvisni od kratkoročnih sprememb obsega,
- pogojnimi stroški, ki se prilagajajo šele ob preseganju določenih pragov.

Agencija v osnutku metodologije zato določa:

- variabilni stroški se praviloma štejejo za izognjene, če izvajalec dokaže njihovo neposredno vez z obveznostjo univerzalne poštne storitve;
- fiksni stroški se lahko štejejo za izognjene le izjemoma, in sicer, če izvajalec dokaže, da bi bili v referenčnem scenariju v celoti odpravljeni;
- pogojni stroški se obravnavajo individualno, pri čemer mora izvajalec dokazati prag, pri katerem bi se ti stroški v referenčnem scenariju znižali ali odpravili.

3.4.3. Alokacija skupnih stroškov

Posebno metodološko tveganje predstavlja alokacija skupnih stroškov, ki nastajajo hkrati pri izvajanju univerzalne poštne storitve in drugih poštних ali tržnih storitev. Osnutek metodologije izračuna določa, da mora izvajalec univerzalne poštne storitve:

- uporabiti vnaprej določeno in konsistentno metodologijo alokacije,

- zagotoviti sledljivost med primarnimi stroškovnimi nosilci in končnimi storitvami,
- utemeljiti izbrane ključne alokacije z ekonomskimi in operativnimi razlogi.

Agencija si v osnutku pridržuje pravico, da:

- preveri primernost uporabljenih alokacijskih ključev,
- zahteva alternativne izračune,
- ali uporabi regulatorne korekcije, če ugotovi, da izbrana metodologija sistematično precenjuje stroške univerzalne poštne storitve.

3.5. Izgubljeni prihodki in obseg povpraševanja

Izgubljeni prihodki predstavljajo drugi temeljni element neto stroška univerzalne poštne storitve. Gre za prihodke, ki bi jih izvajalec univerzalne poštne storitve ustvaril v simulaciji poslovanja, vendar jih zaradi obveznosti univerzalne storitve ne more realizirati. Priloga I k Poštni direktivi določa, da je treba pri izračunu neto stroška upoštevati tako stroške, kot tudi izgubljene prihodke, povezane z obveznostmi univerzalne poštne storitve.

Izračun izgubljenih prihodkov mora biti utemeljen na realističnih predpostavkah o povpraševanju, in ne na hipotetičnih cenah ali obsegih, ki niso skladni z dejanskim tržnim vedenjem uporabnikov.

Agencija v osnutku metodologije določa:

- izgubljeni prihodki se lahko uveljavljajo le, če izvajalec dokaže, da bi v simulaciji poslovanja dejansko spremenil cene, obseg ali strukturo storitev,
- predpostavke o elastičnosti povpraševanja morajo biti empirično utemeljene,
- pavšalne ali normativne ocene izgubljenih prihodkov niso dopustne.

3.6. Opredmetene in neopredmetene koristi izvajanja univerzalne poštne storitve

Metodologija izračuna neto stroška univerzalne poštne storitve bi bila sistemsko pomanjkljiva, če bi obravnavala zgolj stroške in izgubljene prihodke, ne da bi hkrati upoštevala koristi, ki jih izvajalec univerzalne poštne storitve pridobiva iz naslova izvajanja univerzalne storitve.

Priloga I k Poštni direktivi izrecno določa, da je treba od neto stroška odšteti vse neposredne in posredne koristi, ki izhajajo iz izvajanja univerzalne poštne storitve. Enako izhodišče zavzema Evropska komisija za storitve SGEI, ki opozarja, da nadomestilo ne sme voditi v prekomerno kompenzacijo in mora upoštevati vse ekonomske prednosti, povezane z izvajanjem storitev splošnega gospodarskega pomena.

Agencija zato predpisuje celovito in restriktivno obravnavo koristi, ki se razvrstijo v dve osnovni kategoriji: opredmetene in neopredmetene koristi.

3.6.1. Opredmetene koristi

Opredmetene koristi so tiste, ki jih je mogoče neposredno kvantificirati na podlagi računovodskih ali operativnih podatkov. Mednje sodijo zlasti:

- dodatni prihodki iz naslova od aktivnosti izvedenih med dostavo,
- prihodki iz dostopa do poštne omrežja s strani izvajalcev zamenljivih storitev,
- prihodki iz naslova obvezne uporabe poštne infrastrukture pri določenih vrstah pošiljk,
- sinergijski učinki skupne uporabe omrežja za univerzalne poštne storitve in druge storitve,
- marketinške koristi.

Alternativno je možno določiti bolj zamejen izbor opredmetenih koristi, kar privede do manj različnih tolmačenj in bolj preverljivega stanja. Ožji izbor opredmetenih koristi bi lahko bil:

- ☐ prihodki iz storitev ali prodaje blaga nad katerimi ima izvajalec ekskluzivno pravico, kot so prodaja filatelističnih storitev in produktov;
- ☐ marketinške koristi zaradi izvajanja univerzalne storitve;
- ☐ prihodki od aktivnosti izvedenih med dostavo.

Izvajalec univerzalne poštne storitve za vsako uveljavljano oprijemljivo korist:

- jasno opredeliti njen izvor,
- dokaže vzročno povezavo z izvajanjem univerzalne poštne storitve,
- kvantificira njen finančni učinek na pregleden in preverljiv način.

3.6.2. Neopredmetene koristi

Neopredmetene koristi predstavljajo posebej občutljivo metodološko področje, saj jih ni mogoče neposredno razbrati iz računovodskih izkazov, vendar imajo lahko pomemben ekonomski učinek. ERGP med tipične neopredmetene koristi univerzalne poštne storitve uvršča:

- vrednost blagovne znamke in ugleda nacionalnega poštnega operaterja,
- povečano zaupanje uporabnikov,
- tržno prednost iz naslova univerzalne prisotnosti,
- regulatorne in institucionalne prednosti .

Agencija v osnutku metodologije izračuna neto stroška dopušča upoštevanje neoprijemljivih koristi, vendar pod strogimi pogoji:

- korist mora biti jasno opisana in utemeljena,
- njen vpliv mora biti vsaj posredno kvantificiran,
- uporabljena metodologija mora biti konzervativna in transparentna.

Spet je alternativno možno določiti bolj zamejen izbor neopredmetenih koristi, kar ponovno privede do manj različnih tolmačenj in bolj preverljivega stanja. Neopredmetena korist izvajalca so koristi, ki izhajajo iz prepoznavnosti blagovne znamke.

Pavšalne ali zgolj opisne navedbe neoprijemljivih koristi brez poskusa kvantifikacije niso dopustne. Posredna kvantifikacija neopredmetenih koristi se lahko izvede z uporabo primerjalne analize tržnih donosov, ocene stroškov nadomestne blagovne znamke ali s primerjavo primerljivih izvajalcev brez obveznosti univerzalne poštne storitve, pri čemer mora biti izbrana metoda jasno obrazložena in ponovljiva.

3.7. Učinkovitost poslovanja in izključevanje neučinkovitosti

Temeljno regulatorno načelo izračuna neto stroška univerzalne poštne storitve je, da se nadomesti zgolj stroške, ki bi jih imel razumno učinkovit izvajalec univerzalne storitve. To izhaja tako iz sodne prakse Sodišča Evropske unije (Altmark, točke 93–95); kot iz določil SGEI, ki zahteva, da nadomestilo ne presega stroškov učinkovitega izvajalca.

Agencija v osnutku metodologiji določa, da:

- stroški, ki izhajajo iz organizacijskih, tehnoloških ali kadrovskih neučinkovitosti, ne sodijo v izračun neto stroška;
- izvajalec univerzalne poštne storitve mora dokazati, da so uporabljeni procesi in stroškovne strukture primerljive z učinkovitimi operaterji v EU;
- agencija lahko uporabi benchmarking ali druge primerjalne metode za preverjanje učinkovitosti.

Če izvajalec univerzalne poštne storitve ne more dokazati, da so njegovi stroški skladni z ravnanjem učinkovitega izvajalca, ima agencija pravico te stroške regulatorno korigirati ali izključiti iz izračuna neto stroška. Izločevanje neučinkovitosti se izvaja enkratno in konsistentno, bodisi v fazi oblikovanja simulacije poslovanja bodisi v fazi

regulatorne korekcije dejanskega scenarija, pri čemer agencija zagotovi, da se učinki neučinkovitosti ne izključujejo dvojno.

3.8. Primeren dobiček in razmerje do WACC

Izračun neto stroška univerzalne poštne storitve mora upoštevati tudi vprašanje primernega dobička. Določila SGEI določajo, da ima izvajalec storitve splošnega gospodarskega pomena pravico do primernega donosa na vloženi kapital, vendar ta ne sme preseči tistega, ki bi ga zahteval primerljiv, učinkovit operater na konkurenčnem trgu.

Iz poročila ERGP izhaja, da se v praksi kot referenčna mera pogosto uporablja tehtani povprečni strošek kapitala (WACC), prilagojen tveganjem posamezne države in sektorja. Presoja primernega dobička in razmerja do WACC ne vpliva na sam obstoj neto stroška kot rezultata analize simulacije poslovanja, temveč izključno na nadaljnjo regulatorno presojo, ali ugotovljeni neto strošek predstavlja nepravilno finančno breme.

Agencija v osnutku metodologiji določa:

- primeren dobiček se presoja glede na WACC,
- ROCE (donosnost dolgoročno vložene kapitala, ki je ključen za oceno učinkovitosti uporabe dolga in kapitala), ki trajno in bistveno presega WACC, kaže na odsotnost nepravilnega finančnega bremena.

S tem agencija vzpostavlja jasno metodološko ločnico med izračunom neto stroška in presojo nepravilnega finančnega bremena.

Alternativno je mogoče v metodologiji uporabiti tudi lastnikovo zahtevo do izvajalca univerzalne poštne storitve ali dobiček upoštevajoč metodo tehtanega povprečja donosnosti kapitala. Agencija bi pri tem lahko korigirala izračun glede na presojo kateri poslovni rezultat deluje spodbudnejše pri doseganju stroškovne učinkovitosti.

3.9. Metodologija izračuna

Metodologija izračuna neto stroška univerzalne poštne storitve se konsolidira v zaporedni, formaliziran postopek, ki omogoča preglednost, ponovljivost in regulatorno preverljivost. Namen takšne formalizacije je zmanjšanje diskrecije. Izvajalec univerzalne poštne storitve mora izračun neto stroška pripraviti in predložiti po naslednjem obveznem zaporedju korakov, pri čemer preskakovanje ali združevanje posameznih korakov ni dopustno.

Korak 1: Opredelitev dejanskega scenarija

Izvajalec univerzalne poštne storitve mora najprej jasno in celovito opisati dejanski scenarij izvajanja univerzalne poštne storitve v obravnavanem letu, vključno z:

- naborom storitev univerzalne poštne storitve,
- organizacijo poštnega omrežja,
- obsegom in strukturo stroškov,
- ustvarjenimi prihodki.

Opis mora temeljiti na ločenih računovodskih izkazih univerzalne poštne storitve, katerih pravilnost in doslednost mora biti zagotovljena skladno z veljavnimi splošnimi akti agencije.

Korak 2: Oblikovanje simulacije poslovanja

V drugem koraku mora izvajalec univerzalne poštne storitve oblikovati simulacijo poslovanja, pri čemer mora:

- za vsako posamezno obveznost univerzalne poštne storitve opredeliti spremembe v obsegu, kakovosti ali strukturi storitev,
- dokazati, da so predpostavke simulacije poslovanja skladne z ravnanjem razumno učinkovitega izvajalca,
- zagotoviti notranjo konsistentnost scenarija.

Agencija izvaja vsebinsko preverjanje in si izrecno pridržuje pravico, da simulacijo poslovanja zavrne ali zahteva njegovo spremembo, če ugotovi, da temelji na nerealnih ali ekonomsko neutemeljenih predpostavkah, kar je skladno

z ERGP prakso. Presoja razumnosti simulacije poslovanja ne pomeni oblikovanja alternativnega poslovnega modela s strani agencije, temveč preverjanje notranje konsistentnosti, skladnosti z empiričnimi podatki in primerljivosti s preverljivimi praksami učinkovitih izvajalcev v primerljivih državah članicah.

Korak 3: Izračun izognjenih stroškov

Na podlagi razlik med dejanskim poslovanjem in simulacijo poslovanja izvajalec univerzalne poštne storitve izračuna izognjene stroške, pri čemer mora:

- strogo razmejiti variabilne, fiksne in pogojne stroške,
- utemeljiti alokacijske ključne,
- izključiti stroške neučinkovitosti.

Agencija preveri metodologijo in rezultate ter lahko izvede regulatorne korekcije, če ugotovi sistematična odstopanja ali precenjevanje stroškov univerzalne poštne storitve. Preverbo metodologije opravi zunanji izvajalec.

Korak 4: Izračun izgubljenih prihodkov

Izvajalec univerzalne poštne storitve mora nato izračunati izgubljene prihodke, ki izhajajo iz omejitev cenovne politike, obsega ali strukture storitev, pri čemer mora:

- empirično utemeljiti predpostavke o povpraševanju,
- dokazati, da bi v simulaciji poslovanja dejansko prišlo do sprememb.

Agencija zavrne vse pavšalne ali normativne ocene izgubljenih prihodkov, ki niso podprte z dokazi.

Korak 5: Odbitek koristi

V petem koraku se od bruto neto stroška odštejejo vse oprijemljive in neoprijemljive koristi izvajanja univerzalne poštne storitve, pri čemer mora izvajalec univerzalne poštne storitve:

- koristi jasno opredeliti,
- dokazati njihovo vzročno povezavo z univerzalne poštne storitve,
- uporabiti konzervativne metode kvantifikacije.

Neustrezno utemeljene koristi se ne upoštevajo.

Korak 6: Upoštevanje primernega dobička

Iz ERGP poročila izhaja, da se v praksi kot referenčna mera pogosto uporablja tehtani povprečni strošek kapitala (WACC), prilagojen tveganjem posamezne države in sektorja. Presoja primernega dobička in razmerja do WACC ne vpliva na sam obstoj neto stroška kot rezultata analize simulacije poslovanja, temveč izključno na nadaljnjo regulatorno presojo, ali ugotovljeni neto strošek predstavlja nepravilno finančno breme.

4. OPREDELITEV NEPRAVIČNEGA FINANČNEGA BREMENA

Pojem »nepravilno finančno breme« je osrednji regulativni kriterij, ki določa, ali je izvajalec univerzalne poštne storitve upravičen do nadomestila za stroške, ki izvirajo iz izpolnjevanja obveznosti univerzalne poštne storitve. Čeprav Direktiva 97/67/ES pojma ne definira, ga izrecno omenja ter določa, da lahko država članica vzpostavi kompenzacijski mehanizem, kadar ugotovi, da obveznosti univerzalne poštne storitve predstavljajo nepravilno finančno breme. Direktiva tako določa pravni kriterij nadomestila, medtem ko vsebinski kriterij nepravilnosti prepušča nacionalnim zakonodajam.

1. Slovenski pravni okvir ta standard konkretizira v 19. členu ZPSto-2, ki določa, da izvajalec praviloma sam nosi stroške izvajanja univerzalne poštne storitve, razen kadar ti stroški predstavljajo nepravilno finančno breme. Pri presoji se upoštevajo finančno in ekonomsko stanje izvajalca, njegova sposobnost kritja stroškov iz prihodkov in učinkovite organizacije poslovanja ter koristi, ki jih ima zaradi statusa izvajalca univerzalne poštne storitve.
2. Dodatna metodološka merila presejanja vzdržnega bremena izhajajo iz 10. člena Splošnega akta o računovodskih informacijah in izračunu neto stroška obveznosti univerzalne poštne storitve (Uradni list RS, št. 110/20;

v nadaljevanju: splošni akt). Splošni akt določa, da se breme šteje za nepravilno, kadar izvajalec glede na svoj obseg sredstev, tržni položaj, finančno stanje in koristi zaradi statusa univerzalne poštne storitve stroškov obveznosti ne more nositi brez ogrožanja ekonomske vzdržnosti poslovanja. S tem 10. člen splošnega akta povezuje pravni standard s konkretnimi ekonomskimi merili in zahteva objektivno, dokazljivo oceno sposobnosti izvajalca, da stroške absorbira z rednimi prihodki in notranjimi prihranki iz učinkovitosti.

3. V pravnem smislu nepravilno finančno breme označuje stanje, v katerem izvajalec zaradi regulatornih obveznosti prevzema stroške, ki presegajo raven, ki bi jo lahko učinkovit tržni operater nosil brez ogrožanja finančne stabilnosti. Nepravilnost ne izhaja iz neučinkovitosti ali tržnega tveganja izvajalca, temveč iz narave obveznosti, ki jih nalaga pravni red. Breme je nepravilno takrat, ko preseže tisto, kar je mogoče financirati z rednimi prihodki, organizacijskimi optimizacijami in koristmi, ki jih prinaša status izvajalca univerzalne poštne storitve. Agencija se je v tem poglavju naslonila na ugotovitve družbe Econlab Consulting, d.o.o., ki je za agencijo izvedla v letu 2025 raziskavo z naslovom: Opredelitev pojma nepravilnega finančnega bremena in opredelitev metodologije ter sestavin izračuna neto stroška.

4.1. Razmejitev med neto stroškom in nepravilnim finančnim bremenom

Izračun neto stroška predstavlja analitično-računovodsko vprašanje, presoja nepravilnega finančnega bremena pa je izrazito regulatorna odločitev, ki zahteva vrednostno presojo, umeščeno v pravni, ekonomski in institucionalni kontekst.

Priloga I k Poštni direktivi 97/67/ES jasno določa, da se mehanizmi financiranja lahko uporabijo šele, če ugotovljeni neto strošek pomeni nepravilno finančno breme za izvajalca univerzalne storitve. S tem zakonodajalec zavrača avtomatično povezavo med obstojem stroška in pravico do nadomestila. Neto strošek je nujen, vendar nikakor zadosten pogoj.

Neto strošek je v tem okviru razumljen kot razlika med poslovanjem z obveznostmi univerzalne poštne storitve in poslovanjem brez obveznosti. Nepravilno finančno breme zahteva odgovor na vprašanje: ali je ugotovljeni neto strošek takšne narave, obsega in trajanja, da presega tisto breme, ki bi ga razumno učinkovit izvajalec v primerljivih razmerah še lahko nosil.

4.2. Merila za ugotovitev nepravilnega finančnega bremena – regulatorna presoja

Ko je neto strošek univerzalne poštne storitve enkrat ugotovljen, mora regulator odgovoriti na vprašanje, ali ta strošek presega mejo običajnega poslovnega tveganja in se prevesi v nepravilno finančno breme, ki ga razumno učinkovit izvajalec univerzalne storitve ne more več nositi. Evropski pravni red tu zavestno ne ponuja avtomatizma. Nasprotno – zahteva vsebinsko presojo, ki mora biti hkrati ekonomsko utemeljena, pravno vzdržna in regulatorno sorazmerna.

1. Za namen določitve nepravilnega finančnega bremena se tako za ekonomsko teoretično osnovo lahko naslonimo na akademski članek predstavljen s strani Christiana Jaaga, profesorja na fakulteti St. Gallen v Švici, z naslovom »What is Unfair Burden? Compensating the Net Cost of Universal Service Provision«.

2. Članek obravnava štiri različna merila za presojo (ne)pravičnosti finančnega bremena ter s tem primernosti in višine nadomestila. Ta štiri merila se razlikujejo glede na uporabljeno pravično primerjalno osnovo.

- Prvo merilo primerja ekonomski dobiček izvajalca univerzalne poštne storitve z dobičkom, ki bi ga dosegel brez izvajanja univerzalne poštne storitve, pri čemer je pravična primerjalna osnova ekonomski dobiček izvajalca brez univerzalne poštne storitve.

- Drugo merilo presoja absolutno raven ekonomskega dobička izvajalca univerzalne poštne storitve, pri čemer je pravična primerjalna osnova določena kot ustrezna raven ekonomskega dobička.

- Tretje merilo primerja ekonomski dobiček izvajalca univerzalne poštne storitve z dobičkom konkurenta (abstrakten, reprezentativen poštni operater v modelu, ki deluje na liberaliziranem poštnem trgu in konkurira izvajalcu univerzalne poštne storitve na komercialno donosnih območjih, pri čemer ni obremenjen z obveznostjo univerzalne poštne storitve), ki služi kot pravična primerjalna osnova.

- Četrto merilo primerja spremembe ekonomskega dobička izvajalca univerzalne poštne storitve in konkurenta, ki nastanejo kot posledica izvajanja univerzalne poštne storitve.

Avtor analizira učinek teh meril na konkurenčni izid v okviru nadomestila izvajalca univerzalne poštne storitve tako, da dopušča tri oblike nadomestila, ki so skladne s Tretjo poštno direktivo.

- Državno financiranje: Neto strošek izvajanja univerzalne poštne storitve izvajalca univerzalne poštne storitve se povrne iz sredstev splošnega državnega proračuna. V tem sistemu noben operater na poštnem trgu posebej ne prispeva k financiranju univerzalne poštne storitve.

- Kompenzacijski sklad – Vsi operaterji prispevajo v kompenzacijski sklad z enotnim prispevkom. Neto strošek izvajalca univerzalne poštne storitve se povrne iz zbranih sredstev. V takem sistemu mora izvajalec univerzalne poštne storitve del neto stroška kriti sam.

- Načelo »plačaj ali izvajaj« – Izvajalci, ki izvajajo univerzalne poštne storitve (»izvajaj«), so oproščeni prispevanja v kompenzacijski sklad (»plačaj«).

Analiza temelji na naboru poenostavljenih predpostavk, pri čemer je učinkovitost dana in ni obravnavana. Poleg tega analizirani model obravnava vprašanje nepravičnega finančnega bremena v izrazito statičnem in determinističnem okviru. Neto strošek univerzalne poštne storitve je v modelu definiran kot razlika v dobičku izvajalca v scenariju z in brez univerzalne poštne storitve, pri čemer model ne vključuje negotovosti, nihanj povpraševanja, stroškovnih šokov ali drugih virov poslovnega in regulativnega tveganja. Na tej podlagi avtor pokaže, da izbira merila za določitev nepravičnega finančnega bremena in izbira mehanizma financiranja nista neodvisni, temveč morata biti obravnavani skladno.

Analiza hkrati pokaže, da pri vseh štirih merilih nastopajo pomembna vprašanja spodbud za učinkovitost. Model učinkovitosti ne obravnava kot odločitvene spremenljivke, temveč jo implicitno predpostavlja, zato noben izmed pristopov sam po sebi ne zagotavlja spodbud za zmanjševanje neto stroška univerzalne poštne storitve v realnih tržnih razmerah. Vprašanje učinkovitosti je v obravnavanih merilih povezano predvsem z regulativno opredelitvijo relevantne poslovne enote, na ravni katere se presoja nepravično finančno breme in določa nadomestilo: širša kot je ta opredelitev, večji del dejavnosti izvajalca univerzalne poštne storitve je zajet v sistem nadomestil, kar povečuje tveganje implicitne regulacije donosa in zmanjšuje spodbude za izboljševanje učinkovitosti.

Poleg vprašanj spodbud za učinkovitost se pri uporabi obravnavanih meril pojavljajo tudi pomembne praktične omejitve, povezane z razpoložljivostjo podatkov in primerljivostjo poslovnih modelov operaterjev. Te omejitve so še posebej izrazite pri merilih, ki temeljijo na relativnih primerjavah dobička ali sprememb dobička med operaterji (tretje in četrto merilo), saj njuna uporaba v praksi zahteva primerljive poslovne modele, organizacijske strukture in zanesljive podatke, kar je na dejanskih poštnih trgih praviloma težko zagotoviti.

V obstoječi literaturi je vprašanje nepravičnega finančnega bremena univerzalne poštne storitve praviloma obravnavano posredno, bodisi v okviru izračuna neto stroška USO bodisi v kontekstu konkurenčnih učinkov različnih mehanizmov financiranja. Jaagov prispevek predstavlja enega redkih teoretičnih člankov, ki sistematično in eksplicitno naslavlja prav vprašanje opredelitve nepravičnega bremena ter razvije več alternativnih meril pravičnosti in analizira njihove porazdelitvene posledice v povezavi z različnimi viri financiranja.

Kot dopolnilo k temu pristopu Boldron et al. (2009) navajajo več možnih metrik za presojo nepravičnega finančnega bremena, in sicer primere, ko breme preseže določen del dobička izvajalca univerzalne poštne storitve, ko preprečuje doseganje razumnega dobička ali ko je dobiček izvajalca univerzalne poštne storitve nizek v primerjavi s konkurenco. Poleg tega se v širši literaturi (npr. Crew in Kleindorfer, 1998; De Donder, 2006; Borsenberger et al., 2010; Gautier in Paolini, 2010) pogosto uporablja merilo, ki se nanaša na primeren dobiček, skladno s katerim naj bi nadomestilo zagotovilo, da izvajalec univerzalne poštne storitve dosega zadostno raven ekonomskega donosa, brez podrobnejše razčlenitve samega pojma nepravičnega bremena.

Na podlagi obravnavane literature je mogoče ugotoviti, da teorija ne ponuja enoznačnih ali operativno jasnih smernic, kako natančno opredeliti nepravično finančno breme univerzalne poštne storitve. Kljub temu analiza pokaže, da pri tem vprašanju pomembno vlogo igrajo vzvodi doseganja učinkovitosti, ki so tesno povezani z regulativno opredelitvijo na ravni katere se presoja obstoj nepravičnega bremena in določa nadomestilo. Širša kot je ta opredelitev, večji je obseg dejavnosti, zajetih v sistem nadomestil, in večje je tveganje za oslabitev spodbud za izboljševanje učinkovitosti. Iz tega sklepamo, da je uvedba praga za določitev nepravičnega finančnega bremena utemeljena in smiselna.

4.2.1. Sorazmernost bremena glede na ekonomsko moč izvajalca

Prvo merilo presoje nepravičnega finančnega bremena je sorazmernost. Pogledati je treba onkraj izoliranega rezultata univerzalne poštne storitve in oceniti breme v kontekstu celotnega ekonomskega položaja izvajalca. Poročilo ERGP izrecno ugotavlja, da se v večini držav članic nepravično breme ne presoja zgolj glede na ločen rezultat univerzalne storitve, temveč glede na vpliv tega rezultata na finančno stabilnost podjetja kot celote.

Presoditi je potrebno ali ugotovljeni neto strošek:

- bistveno posega v kapitalsko strukturo izvajalca,
- dolgoročno znižuje donosnost vloženega kapitala pod raven, ki je primerljiva z učinkovitimi operaterji,
- ali ogroža sposobnost izvajalca, da trajno izpolnjuje obveznosti univerzalne poštne storitve.

Pri tem se je potrebno zavestno izogibati formalističnemu pristopu. V kolikor ima izvajalec univerzalne poštne storitve v delu pri izvajanju USO izgubo, še ne pomeni nepravičnega bremena. V konkurenčnem okolju so nihanja in negativni rezultati del poslovne realnosti. Nepravično breme nastopi šele takrat, ko izguba preseže prag, ki bi ga razumno učinkovit operater še lahko absorbiral brez sistemske destabilizacije.

4.2.2. Trajnost bremena kot ločnica med tveganjem in nepravičnostjo

Drugo merilo je časovna razsežnost bremena. Evropski regulatorni okvir izhaja iz predpostavke, da je nepravično finančno breme praviloma strukturno, ne pa enkratno. Poročilo ERGP opozarja, da kratkoročne ali ciklične izgube ne morejo same po sebi utemeljiti nadomestila, saj bi to pomenilo prenos običajnega poslovnega tveganja na javna sredstva.

Presojati je potrebno ali je ugotovljeni neto strošek:

- prisoten več zaporednih let,
- odporen na notranje in zunanje prilagoditve,
- posledica trajnih regulatornih obveznosti in ne začasnih tržnih nihanj.

4.2.3. Meje regulatorne tolerance do neučinkovitosti

Tretje merilo predstavlja eno najboljčutljivejših točk presoje: vprašanje, ali ugotovljeno breme izhaja iz neizogibnih regulatornih obveznosti ali iz notranjih neučinkovitosti izvajalca. Pravo EU je tu dosledno. Nadomestilo je dopustno zgolj v obsegu, v katerem bi breme nastalo tudi pri razumno učinkovitem izvajalcu. Sodišče Evropske unije je v sodni praksi jasno zavrnilo možnost, da bi se z nadomestilom krile neučinkovitosti, ki so posledica poslovnih odločitev izvajalca (Altmark, točke 93–95).

4.2.4. Razmerje med bremenom in koristmi univerzalne poštne storitve

Končno je potrebno pogledati celotno sliko. Neto strošek in nepravično breme se presojata v razmerju do koristi, ki jih izvajalec pridobiva iz izvajanja univerzalne poštne storitve. Priloga I k Poštni direktivi 97/67/ES zahteva, da se koristi upoštevajo že pri izračunu neto stroška; enako logiko je treba ohraniti tudi pri presoji nepravičnega bremena.

Presojati je potrebno ali ugotovljeno breme po upoštevanju vseh oprijemljivih in neoprijemljivih koristi še vedno presega prag nepravičnosti. Če koristi v celoti ali v bistvenem delu nevtralizirajo negativne učinke, nepravično finančno breme ni izkazano.

4.3. Nepravično finančno breme in pravila državnih pomoči

Presoja nepravičnega finančnega bremena ni zgolj notranje regulatorno vprašanje, temveč ima neposredne posledice na področju državnih pomoči. Določila SGEI iz leta 2012 jasno določajo, da je nadomestilo dopustno le, če je omejeno na neto stroške in če ne vodi v prekomerno kompenzacijo.

4.4. Regulatorna posledica presoje

Rezultat presoje nepravičnega finančnega bremena ima jasne in nedvoumne posledice. Če se ugotovi, da kljub obstoju neto stroška breme ne presega meje nepravičnosti, se zahtevek zavrne. Če se pa ugotovi, da je breme nepravično, se odpre pot do uporabe mehanizmov financiranja univerzalne poštne storitve, ob doslednem spoštovanju pravil državnih pomoči.

4.5. Prakse držav članic Evropske unije

Ker teoretični pristopi zaradi svojih poenostavitvenih predpostavk in praktičnih omejitev ne ponujajo neposrednih rešitev za implementacijo v realnih tržnih razmerah, je smiselno nadalje analizirati, kako so vprašanje nepravičnega finančnega bremena univerzalne poštne storitve naslovile posamezne države članice Evropske unije.

Za analizo praks v EU se naslonimo na poročilo ERGP. V njem je predstavljenih 17 držav v katerih zakonodaja določa, kdaj je finančno breme nepravično. Od predstavljenih 17tih držav jih 9 uporablja več kot en kriterij za presojo finančnega bremena. Najpogosteje uporabljen kriterij (uporablja ga 9 držav) za presojo nepravičnega finančnega bremena je višina neto stroška univerzalne poštne storitve glede na višino prihodkov iz univerzalne poštne storitve. Temu kriteriju sledi po pogostosti uporabe vpliv stroškov univerzalne poštne storitve ali nadomestil na finančno stanje in dobičkonosnost izvajalca univerzalne poštne storitve, ki ga uporabljajo 4 države.

Primerjalna analiza praks držav članic kaže, da se presoja nepravičnega finančnega bremena v večini primerov opira na vnaprej določene kvantitativne prage, vezane na razmerje med neto stroškom univerzalne poštne storitve in finančnimi kazalniki izvajalca. To potrjuje utemeljenost pristopa, pri katerem se obstoj nepravičnega finančnega bremena presoja na podlagi jasno opredeljenega in merljivega praga.

4.6. Predlagan prag in utemeljitev

Na podlagi pregleda literature ter praks v državah članicah EU je razvidno, da je za določitev pogojev, kdaj lahko govorimo o nepravičnem finančnem bremenu, možnih veliko različnih pristopov ter ne obstaja ena skladna metodologija. Posledično v nadaljevanju agencija podaja ekonomsko razlago ter izračune na podlagi katerih definiramo kriterije za določitev nepravičnega finančnega bremena.

Pristop temelji na evropskem pravnem okvirju na podlagi katerega se univerzalne poštne storitve izvaja kot hibridni model: univerzalne poštne storitve se zagotavlja kot regulirana gospodarska dejavnost v okviru izvajalca, ki hkrati deluje tudi na tržnih segmentih. Takšna ureditev ne pomeni ne javnega naročila ne koncesije z zagotovljenim donosom, temveč kombinacijo regulativnih obveznosti (obseg storitev, kakovost, dostopnost, regulirane cene) in podjetniške odgovornosti izvajalca. Posledično evropska pravila ne določajo avtomatične kompenzacije vseh stroškov, ki izhajajo iz izvajanja univerzalne poštne storitve, temveč dopuščajo kompenzacijo le v primeru, ko neto strošek univerzalne poštne storitve predstavlja nepravično finančno breme.

Osnovno izhodišče presoje je načelo simetrične porazdelitve rezultatov poslovanja: če izvajalec v okviru regulirane dejavnosti ohrani možnost ustvarjanja presežkov v ugodnih letih, mora praviloma nositi tudi izgube, ki izhajajo iz običajnega poslovnega tveganja. Takšno tveganje vključuje nihanja povpraševanja, stroškovne šoke (npr. energenti, gorivo, plače), makroekonomske cikle ter tudi običajno raven regulativnega trenja. Regulativno trenje je neločljiv del vsake cenovne regulacije, saj se regulirane cene in pogoji storitev določajo vnaprej, medtem ko se stroški in tržne razmere prilagajajo sproti.

Z vidika ekonomskih spodbud je zato bistveno, da kompenzacijski mehanizem ne prevzame običajnega poslovnega tveganja izvajalca univerzalne poštne storitve. Pretirano ali avtomatično subvencioniranje negativnih poslovnih rezultatov bi lahko oslabilo motivacijo za optimizacijo procesov in stroškov ter vplivalo na konkurenčno nevtralnost trga. Evropska regulativna načela zato zahtevajo, da je nadomestilo časovno omejeno, sorazmerno in vezano izključno na obstoj nepravičnega finančnega bremena.

Hkrati pa evropski model univerzalne poštne storitve predpostavlja, da regulacija cen in obveznosti ne sme povzročiti sistematičnega in nesorazmernega posega v finančni položaj izvajalca. Zato obstaja pojem nepravičnega finančnega bremena: to je situacija, v kateri regulativne omejitve povzročijo učinek, ki presega tisto raven obremenitve, ki jo je

razumno pričakovati v okviru normalnega poslovanja in običajnega regulativnega trenja. Ključna ločnica tako ni obstoj neto stroška (ta se lahko pojavlja tudi v normalnih razmerah), temveč vprašanje nesorazmernosti učinka.

Na podlagi predstavljenih izhodišč se predlaga opredelitev praga nepravilnega finančnega bremena, ki temelji na predstavljeni ekonomski logiki. Izvajalec univerzalne poštne storitve sam nosi poslovno tveganje ter običajno raven regulativnega trenja, ki izhaja iz regulacije cen in obsega storitev. Kadar pa neto strošek univerzalne poštne storitve preseže to običajno raven in začne ogrožati finančni položaj izvajalca univerzalne poštne storitve, takšno breme presega normalno regulativno tveganje in mora biti predmet kompenzacije.

Kot približek za poslovno tveganje je Econlab Consulting d.o.o. uporabil volatilitnost EBIT marže. Volatilitnost je v finančni teoriji uveljavljen pokazatelj tveganja, EBIT marža pa ustrezno odraža poslovni rezultat podjetja in njegovo sposobnost absorpcije negativnih šokov. Za določitev praga je Econlab d.o.o. na podlagi javno dostopnih podatkov izračunal volatilitnosti EBIT marže za Pošto Slovenije v obdobju 2015–2024, za univerzalne poštne storitve segment Pošte Slovenije v obdobju 2023–2025 ter povprečje volatilitnosti EBIT marž izvajalcev zamenljivih poštne storitev v obdobju 2019–2024. Pri izračunu povprečja so upoštevali podjetja Cetic – Zg d.o.o., EPPS d.o.o., Izberi d.o.o., KRO d.o.o. in Maksmail d.o.o., medtem ko podjetje DGistic d.o.o. ni bilo vključeno, saj je začelo poslovati šele v letu 2021. Treba je poudariti pomembne podatkovne omejitve, saj so časovne vrste, na podlagi katerih je bila ocenjena volatilitnost, relativno kratke, vrednosti EBIT marž med posameznimi podjetji pa se med seboj znatno razlikujejo.

Agencija povzema izračune Econlaba d.o.o., ki je izračunal volatilitnost EBIT marže za Pošto Slovenije d.o.o. v višini 2,0 %, volatilitnost EBIT marže za Pošto Slovenije USO segment v višini 2,2 % in volatilitnost izvajalcev zamenljivih poštne storitev v višini 2,2 %. Na podlagi teh izračunov in ob upoštevanju navedenih omejitev agencija predlaga, da se prag za določitev nepravilnega finančnega bremena določi pri 2% prihodkov iz univerzalne poštne storitve dejavnosti. Takšna opredelitev praga je skladna z ekonomsko logiko obravnave poslovnega in regulativnega tveganja, medtem ko je ocenjena vrednost primerljiva s pristopi, ki jih uporabljajo druge evropske države.

Na tej podlagi se ocenjuje, da neto strošek univerzalne poštne storitve predstavlja nepravilno finančno breme izvajalcu takrat, ko presega 2% prihodkov iz univerzalne poštne storitve. Kadar je izračunani neto strošek univerzalne poštne storitve nižji od tega praga, izvajalec univerzalne poštne storitve ni upravičen do kompenzacije in ga nosi sam, saj takšna obremenitev po presoji še ne ogroža finančne vzdržnosti izvajanja univerzalne poštne storitve, hkrati pa predstavlja dovolj visok prag, ki izvajalca univerzalne poštne storitve spodbuja k učinkovitemu izvajanju univerzalne poštne storitve.

5. PREGLED UREDITEV IZPLAČEVANJA NADOMESTILA IZVAJANJA UNIVERZALNE POŠTNE STORITVE V DRŽAVAH EU

Pregled ureditve izplačevanja nadomestil za izvajanje univerzalne poštne storitve v državah članicah evropske unije je agencija izvedla na način, da je analizirala prispevke objavljene na spletni strani Cullen International, katera predstavlja zelo pomembno stičišče informacij, raziskav in študij, organizacij konferenc in seminarjev na področju poštne dejavnosti, telekomunikacij, medijev, radijskega spektra, digitalne ekonomije ter ugotovitve delovne skupine v okviru ERGP (skupine regulatorjev poštne storitve držav članic), ki je v letu 2025 proučevala financiranje univerzalne poštne storitve. Agencija je v primeru nejasnih povzetkov člankov pridobljenih na spletni strani Cullen International, po potrebi preverjala podatke v letnih poročilih izvajalcev univerzalnih storitev posameznih držav članic, v kolikor so ji bili dostopni.

Države članice imajo različne prakse glede izračuna neto stroškov izvajanja univerzalne storitve in uporabljene metodologije. V nekaterih primerih regulatorji sami opravijo izračun, v drugih pa izvajalci univerzalnih storitev, ki izračune predložijo regulatorju v preverjanje. Odgovornost za oceno, ali neto stroški univerzalne storitve dejansko predstavljajo nepravilno breme, je v večini primerov v pristojnosti regulatorjev. Od preučevanih držav so le v Franciji, na Finskem in Norveškem ministrstva odgovorna za oceno obstoja nepravilne finančne obremenitve izvajalcev univerzalne storitve.

Skoraj vse proučevane države (22 evropskih držav; 20 držav evropske unije (razen Bolgarije, Cipra, Grčije, Madžarske, Malte, Slovaške in Slovenije) ter Norveške in Velike Britanije po objavi na spletni strani Cullen International z dne 21. 3.2025, v svojih zakonih ali podzakonskih aktih opredeljujejo, način izplačevanja nadomestil za izvajanja univerzalne poštne storitve v primeru ugotovitve neto stroškov in nepravilne finančne obremenitve, vendar pa so v praksi izvajalci

univerzalnih storitev dejansko prejeli nadomestila le v približno polovici preučevanih držav evropske unije (nadomestilo je bilo izplačano izvajalcem v Češki, na Danskem, v Estoniji, v Franciji, v Italiji, v Latviji, Litvi, Norveškem, Poljskem in Španiji). Le v Estoniji je bilo plačilo izvedeno preko kompenzacijskega sklada, v katerega so prispevali imenovani izvajalci poštnih storitev. V vseh drugih državah, ki izplačujejo nadomestilo za izvajanje univerzalne poštne storitve, je plačilo izvedla neposredno država.

Kompenzacijo v obliki kompenzacijskega sklada imajo v svojih zakonodajah opredeljene naslednje proučevane države Avstrija, Estonija, Finska, Francija, Nemčija, Irska, Italija, Luksemburg, Portugalska, Romunija, Velika Britanija, v obliki državnega financiranja pa imajo s svoji zakonodajah opredeljene Belgija, Hrvaška, Češka Republika, Danska leta 2022 za leto 2020, Italija, Latvija, Litva, Norveška, Romunija, Poljska, Španija. Italija in Romunija imata v zakonodaji opredeljeni obe možnosti. Na Švedskem mehanizem nadomestil za izvajanje univerzalne poštne storitve ni vzpostavljen.

5.1. Pregled po državah EU

5.1.1. Avstrija

Skladno z Avstrijsko zakonodajo, naj bi se kompenzacijski sklad financiral s prispevki licenciranih izvajalcev poštnih storitev z letnim prometom večjim od 1 milijona EUR na področju dejavnosti, za katere imajo dovoljenje za opravljanje storitev. Prispevki morajo biti sorazmerni s tržnim deležem. Izračun neto stroška predvideva referenčni scenarij in upošteva stroške, povezane z neučinkovitostjo nastalih zaradi obveznosti izvajalca univerzalne storitve, neopredmetene in tržne koristi, ki jih izvajalec pridobi zaradi opravljanja univerzalne poštne storitve, upravičenost do primernega dobička, upoštevajo se tudi spodbude za stroškovno učinkovitost. Doslej izvajalec univerzalne storitve ni podal zahtevka za izplačilo nadomestila za izvajanje univerzalne storitve.

5.1.2. Belgija

Belgijski regulator - BIPT mora v primeru neto stroška univerzalne storitve državi predlagati, zmanjšanje obveznosti izvajanja univerzalne storitve. V kolikor ukrepi, sprejeti za zmanjšanje nepravilnega bremena, ne zadostujejo, mora država plačati finančno nadomestilo izvajalcu univerzalne storitve - Bpost. Uporabljen metodologija izračuna neto stroška temelji na razliki med dobičkom iz poslovanja (dobičkom pred obrestmi in davki ali EBIT) v referenčnem scenariju, kjer Bpost ne bi izvajal univerzalne storitve in dejanskem scenariju, kjer Bpost zagotavlja univerzalno storitev. Komercialne in nematerialne koristi, povezane z zagotavljanjem prihodkov univerzalne storitve, odštejejo od neto stroškov univerzalne storitve. Doslej izvajalec univerzalne storitve ni podal zahtevka za izplačilo nadomestila za izvajanje univerzalne storitve, vendar pa se državno financiranje izplačuje za kritje univerzalne poštne storitve in različnih storitev splošnega gospodarskega pomena po pogodbi med državo in izvajalcem. Neto strošek izračunajo z metodologijo neto izogibnih stroškov (razlika med neto stroški ponudnika, ki deluje s storitvami splošnega gospodarskega pomena in brez njih, povečana oz. zmanjšana za delež dobičkov ali izgub zaradi učinkovitosti). Nadomestilo za uporabo omrežja, naj bi se vsako leto izplačevalo v različnih predplačilih in se prilagajajo spremembam indeksa cen življenjskih potrebščin. Revizorski odbor ob koncu vsakega leta določi ustrezen znesek nadomestila na podlagi dejanskih rezultatov. Iz državnega proračuna so izplačali nadomestilo za leto 2016 v višini 261 milijonov EUR, leta 2017 v višini 260,8 milijonov EUR, leta 2018 v višini 257,6 milijonov EUR, leta 2019 v višini 252,6 milijonov EUR, in leta 2020 245,6 milijonov EUR.

5.1.3. Hrvaška

HAKOM, hrvaški regulator je v metodologiji opredelil smernice za izračun in izplačilo nadomestila neto stroškovnega bremena ter oceno nepravilne finančne obremenitve. V metodologiji so opredelili neto stroške univerzalne storitve, ki so sestavljeni iz naslednjih elementov:

- izogibnih stroškov – tako neposrednih kot posrednih stroškov, ki jih izvajalec univerzalne storitve ne bi imel, če ne bi zagotavljal obveznosti univerzalne poštne storitve,
- izpeljane koristi – tako oprijemljive kot neoprijemljive koristi, pridobljene z zagotavljanjem univerzalne poštne storitve.

Za oceno neto stroška je izvajalec univerzalne poštne storitve uporabil referenčni scenarij, ki opisuje opravljanje poštne storitve brez obveznosti zagotavljanja univerzalne poštne storitve. Ta scenarij upošteva spremembo gostote dostopnih točk, pogostosti dostave in pokritosti omrežja, brezplačne poštne storitve za slepe ter druge storitve. HAKOM je ugotovil, da neto stroški univerzalne storitve v obdobju 2015–2023 predstavljajo nepravilno finančno breme in sicer leta 2020 v višini 12,6 mio EUR, leta 2021 13,2 mio EUR, leta 2022 14,8 mio EUR in leta 2023 14,9 mio EUR. Nadomestila za izvajanje univerzalne poštne storitve v omenjenih letih so bile plačane iz državnega proračuna.

5.1.4. Češka Republika

V Češki Republiki lahko izvajalec univerzalne poštne storitve zaprosi za predhodno nadomestilo neto stroška za tekoče leto v obdobju od 1. julija do 31. decembra. Celoten izračun neto stroška mora biti predložen do 31. avgusta naslednjega leta. Regulator lahko odloči o predhodnem nadomestilu, ki je omejeno na nižjo vrednost od 50 % preverjenega neto stroška za preteklo obdobje ali 50 % zneska, ki ga je izvajalec univerzalnih poštne storitve zahteval v svoji predhodni vlogi za izplačilo nadomestila. Prvo predhodno nadomestilo lahko znaša največ 29,70 milijona EUR. Regulator oceni nepravilno finančno breme in ga lahko nadomesti do 59,41 milijona EUR letno, vključno s predhodnim nadomestilom. Pri izračunu neto stroška upoštevajo metodo neto izogibnih stroškov. Upoštevajo dejanske prihodke in stroške ponudnika univerzalnih storitev (dejanski scenarij) z elementi univerzalne storitve, ki jih ponudnik univerzalnih storitev ne bi izvajal v normalnih tržnih pogojih v referenčnem scenariju.

Evropska komisija je februarja 2025 odobrila izplačilo nadomestila za neto strošek univerzalne storitve za obdobje 2023–2024 kot državno pomoč v skupnem znesku 118,82 milijona evrov. Država je iz proračuna plačala nadomestilo za izvajanje univerzalne storitve za leto 2023 v višini 59,41 mio EUR, kar predstavlja najvišji znesek, ki ga dovoljuje nacionalna zakonodaja. Poleg tega je regulator Češki pošti izplačal 50 % najvišjega dovoljenega zneska kot predhodno nadomestilo za leto 2024. Češka pošta je izračun skupnega zneska povračila regulatorju predložila avgusta 2025. Komisija je po opravljeni oceni ugotovila, da je treba obe poštni storitvi, zaupani češki pošti za obdobje 2023–2024, šteti za dejanski storitvi splošnega gospodarskega pomena. Predlagani ukrep je bil ocenjen kot združljiv z notranjim trgov, ker je bil v skladu z zahtevami okvira za storitve splošnega gospodarskega pomena iz leta 2012.

5.1.5. Danska

Danska vlada je 1. januarja 2024 ukinila obveznost univerzalne poštne storitve. Evropska komisija je leta 2018 odobrila državno pomoč družbi Post Danmark v višini 159,95 milijonov EUR za zagotavljanje univerzalne poštne storitve, prav tako tudi 10. avgusta 2022, ko ji je odobrila državno pomoč v višini do 30,17 milijona EUR za zagotavljanje univerzalne poštne storitve za leto 2020.

5.1.6. Estonija

V Estoniji se nadomestilo za izvajanje univerzalne poštne storitve izplačuje iz državnega proračuna, vendar se ustrezna sredstva zbirajo od pooblaščenih ponudnikov poštne storitve. Izvajalec poda vlogo pri nacionalnem organu za varstvo konkurence (regulator trga poštne storitve). V primeru, da ta organ ugotovi nepravilno finančno breme, se izplača nadomestilo. Vsak ponudnik poštne storitve z licenco mora vplačati v sklad za univerzalno storitev znesek določen z zakonodajo. V letu 2023 je izvajalec univerzalne storitve prejel nadomestilo v višini 388.000 EUR za pretekla obdobja. Vsak ponudnik poštne storitve z licenco mora v državni proračun plačati univerzalno poštno pristojbino za financiranje nadomestila izvajanja univerzalne poštne storitve.

5.1.7. Finska

Finsko ministrstvo za promet in zveze odloči o nadomestilu izvajanja univerzalne poštne storitve na podlagi izračuna neto stroška univerzalne poštne storitve, ki ga opravi regulator - Traficom. V skladu s 33. členom Zakona o pošti se iz državnih sredstev izplača nadomestilo za del neto stroška univerzalne poštne storitve, ki predstavlja nepravilno finančno breme izvajalcu glede na velikost podjetja, vrsto poslovnih dejavnosti, promet iz dejavnosti podjetja in druge primerljive dejavnike. Pri preostanku nadomestila neto stroška univerzalne poštne storitve morajo sodelovati druga poštna podjetja. Za izračun neto stroška uporabljajo komercialni pristop, ki izračuna razliko v dobičku z obveznostjo univerzalne storitve in brez nje. Metoda izračuna temelji na petih korakih:

- Kako bi ponudnik univerzalne poštne storitve posloval brez univerzalne poštne storitve?
- Katere stroške bi ponudnik univerzalne poštne storitve prihranil brez izvajanja univerzalne poštne storitve?
- Katere prihodke bi ponudnik univerzalne poštne storitve izgubil brez izvajanja univerzalne poštne storitve?
- Katere nematerialne koristi nastajajo pri izvajanju univerzalne poštne storitve?
- Ali je ponudnik univerzalne poštne storitve upravičen do nadomestila za izvajanje univerzalne poštne storitve?

Doslej izvajalec univerzalne poštne storitve ni podal zahtevka za izplačilo nadomestila za izvajanje univerzalne storitve.

5.1.8. Francija

V Francoski zakonodaji je opredeljeno, da nadomestilo izplačuje država in se financira iz prispevkov pooblaščenih poštne izvajalcev. Računovodstvo in finančno upravljanje tega sklada vodi javna ustanova. Nadomestilo se lahko izplača pod pogojem, da je neto strošek izvajanja univerzalne poštne storitve pozitiven ter da obstaja nepravilno finančno breme. Neto strošek je opredeljen kot razlika med neto stroškom določenega ponudnika univerzalne poštne storitve, ki izvaja univerzalno poštne storitve in istim ponudnikom poštne storitve, ki ne izvaja univerzalne poštne storitve, od katere se odštejejo nematerialne koristi, ki jih ima izvajalec od te storitve, in kateri se doda pravica do razumnega dobička.

Izvajanje obveznosti univerzalne poštne storitve predstavlja nepravilno finančno breme, če je izpolnjeno vsaj eno od naslednjih meril: če neto strošek predstavlja vsaj 1 % prometa na segmentu univerzalne storitve in/ali se je obseg opravljenih univerzalnih storitev v zadnjih petih letih v treh od zadnjih petih let letno zmanjšal za več kot 3 %.

Za obdobje 2021–2025 je Evropska komisija odobrila državno pomoč za zagotavljanje univerzalne poštne storitve v višini do 2,60 milijarde evrov. Državna pomoč se giblje med 500 in 520 milijoni evrov na leto, odvisno od kakovosti rezultatov storitve. Leta 2024 je francoski ponudnik univerzalne poštne storitve - La Poste od države prejel finančno nadomestilo v višini 500 milijonov EUR.

5.1.9. Nemčija

V Nemčiji v skladu z 29. členom Zakona o pošti bi morali vsi ponudniki poštne storitve z letnim prihodkom večjim od 500.000 EUR, prispevati v kompenzacijski sklad, v kolikor bi nemški regulatorni organ - BNetzA odobril nadomestilo za neto strošek, kar pa se do zdaj še ni zgodilo. V skladu z 28. členom Zakona o pošti se izračun neto stroška ugotovi kot razlika med stroški opravljanja storitve z zagotavljanjem univerzalne storitve in brez nje, ob upoštevanju prihodka in koristi od zagotavljanja univerzalne poštne storitve (vključno z nematerialnimi koristmi).

V praksi se stroški Deutsche Post (v nadaljevanju; DP) za zagotavljanje univerzalne poštne storitve kompenzirajo z maloprodajnimi cenami reguliranih poštne storitve. BNetzA upošteva stroške univerzalne poštne storitve pri regulaciji maloprodajnih cen. Dokler lahko DP zaračunava stroškovne cene na maloprodajnem trgu, ni potrebe po ustanovitvi kompenzacijskega sklada.

5.1.10. Irska

Na Irskem imajo v zakonodaji opredeljeno izplačevanje nadomestila izvajanja univerzalne poštne storitve preko kompenzacijskega sklada. Prispevki izvajalcev poštne storitve temeljijo na deležu prihodkov, lahko uporabijo zgornjo mejo prihodkov, s ciljem oprostitve vplačil prispevkov malih izvajalcev poštne storitve. Za izračun neto stroška uporabljajo komercialni pristop. Pri opredelitvi referenčnega scenarija upoštevajo, da izvajalec ne opravlja storitev, če ni univerzalne storitve. Izračunajo izogibne stroške in izgubljene prihodke. Doslej irski izvajalec univerzalne storitve An Post še ni podal zahtevka za izplačilo nadomestila za izvajanje univerzalne storitve.

5.1.11. Italija

Italijanska zakonodaja predvideva izplačilo nadomestila za izvajanje univerzalne poštne storitve preko državnega financiranja in izplačil iz kompenzacijskega sklada. Financiranje iz državnega proračuna je predvideno na podlagi

zneskov, predvidenih v pogodbi, ki jo podpišeta Ministrstvo za gospodarski razvoj in izvajalec univerzalne poštne storitve.

Financiranje iz kompenzacijski sklada predvideva prispevke vseh poštних operaterjev z individualno licenco ali dovoljenjem. AGCOM italijanski regulator trga poštних storitev določi višino prispevkov, ki lahko znašajo največ 10 % bruto prometa iz dejavnosti poštних izvajalcev z licenco ali dovoljenjem. Za izračun neto stroška uporabljajo komercialni pristop. Razlika med prihodki in stroški izvajalca, ki posluje z obveznostjo univerzalne storitve in brez nje v konkurenčnem okolju.

AGCOM je breme izvajanja univerzalne poštne storitve za leta 2017–2019 ocenil kot nepravilno, vendar doslej ni bil ustanovljen kompenzacijski sklad. Iz državnega proračuna je izvajalec univerzalne poštne storitve - Poste Italiane prejel nadomestilo za izvajanje univerzalne poštne storitve v višini 262 milijonov EUR za leto 2019, kot tudi za leti 2020 in 2021. Ministrstvo za gospodarski razvoj in Italijanska pošta sta 30. decembra 2019 podpisala novo pogodbo o storitvah za leta 2020–2024, ki velja od 1. januarja 2020 do 31. decembra 2024. Evropska komisija je 1. decembra 2020 odobrila nadomestilo za obveznosti zagotavljanja univerzalne poštne storitve za obdobje 2020–2024, v višini 262 milijonov EUR na leto.

5.1.12. Latvija

V Latviji regulator trga poštних storitev – SPRK predpiše metodologijo za izračun in določitev neto stroškov izpolnjevanja obveznosti univerzalne poštne storitve. Pri izračunu neto stroška uporabljajo metodo neto izogibnih stroškov. Nacionalni izvajalec univerzalnih storitev Latvijas Pasts mora izračunati neto stroške univerzalne storitve in jih predložiti SPRK do 1. septembra naslednjega leta.

Skupni neto stroški univerzalne poštne storitve so opredeljeni kot razlika med upravičenimi neto stroški imenovanega ponudnika poštних storitev, ki deluje z univerzalno poštno storitvijo in vključuje spodbude za učinkovitost (dejanski scenarij) in neto stroški ponudnika poštних storitev, ki deluje brez univerzalne poštne storitve (referenčni scenarij) zmanjšani za posredne koristi, povezane z zagotavljanjem univerzalnih poštних storitev, in koristi, ki izhajajo iz posebnih ali izključnih pravic, podeljenih izvajalcu univerzalne poštne storitve.

SPRK potrdi, ali neto stroški predstavljajo nepravilno breme, za kar je predvideno nadomestilo. Neto stroški univerzalne storitve izvajalca univerzalnih storitev – Latvijas Pasts se štejejo za nepravilno breme, če neto stroški, zmanjšani za dodatne koristi, predstavljajo izgubo, ki je enaka ali večja od 1 % celotnih prihodkov od zagotavljanja storitev. Nacionalni izvajalec univerzalnih storitev Latvijas Pasts je leta 2023 prejel nadomestilo v višini 4,24 mio EUR iz državnega proračuna.

5.1.13. Litva

V Litvi zakonodaja predvideva državno financiranje nadomestila za izvajanje univerzalne storitve. Pravila za izplačilo nadomestila za izvajanje univerzalne poštne storitve, so bila potrjena s sklepom vlade z dne 10. aprila 2013. V kolikor je izvajalec univerzalne poštne storitve zagotavljal univerzalne poštne storitve v okviru cenovnih omejitev in po načelih stroškovnega računovodstva, ki jih je določil nacionalni regulativni organ - RRT in je pri izvajanju univerzalne poštne storitve imel izgubo, lahko vloži pisni zahtevek za povračilo izgub iz preteklega leta.

Zahtevek izvajalec predloži RRT najpozneje do 1. maja naslednjega leta. Izvajalec univerzalne poštne storitve mora predložiti tudi vso potrebno dokumentacijo za utemeljitev zahteve. Po prejemu vseh potrebnih informacij od ponudnika univerzalne poštne storitve RRT oceni upravičenost zahteve. Če je izguba upravičena, RRT obvesti Ministrstvo za promet in zveze o ocenjenem znesku, ki ga je treba povrniti. Končno odločitev o povračilu izgub sprejme Ministrstvo za promet in zveze. Pri izračunu neto stroška mora izvajalec univerzalne poštne storitve v referenčnem scenariju oceniti, katere univerzalne poštne storitve ne bi opravljal, če ne bi bil za to zavezan.

Zaradi opustitve določenih storitev, bi se znižali prihodki od univerzalne storitve, ki jih izvajalec več ne bi opravljal, znižali bi se stroški zaradi opuščenih univerzalnih poštних storitev. V izračunu neto stroška je potrebno upoštevati oz. prišteti tudi morebitne nematerialne in tržne koristi. Zahtevo izvajalca univerzalne poštne storitve za izplačilo nadomestila v višini 5,1 milijona EUR, ki je nastalo zaradi zagotavljanja univerzalnih poštних storitev v letu 2021, je svet RRT odobril 29. decembra 2022. Nadomestilo je bilo izplačano v februarju leta 2024 iz državnega proračuna.

5.1.14. Luksemburg

Luksemburška zakonodaja predvideva izplačilo nadomestila za izvajanje univerzalnih poštних storitev preko kompenzacijskega sklada, katerega bi upravljal nacionalni regulatorni organ ILR. Prispevke bi plačeval vsak poštni operater, ki zagotavlja univerzalne storitve ali storitve, zamenljive z univerzalnimi storitvami, na podlagi svojega deleža prometa. Doslej izvajalec univerzalne storitve ni podal zahtevka za izplačilo nadomestila za izvajanje univerzalne storitve.

5.1.15. Nizozemska

Na Nizozemskem ne predvidevajo izplačevanje nadomestila za izvajanje univerzalne poštne storitve. S cenovno regulacijo upoštevajo padajoče količine, in tako zagotovijo donosno zagotavljanje univerzalne storitve. Izvajalec univerzalne storitve PostNL je julija 2012 vložil zahtevek v višini 107 milijonov evrov za leto 2011. Zahtevek je bil umaknjen aprila 2013, potem ko je vlada razširila nabor produktov univerzalne poštne storitve.

5.1.16. Norveška

Na Norveškem nadomestilo za izvajanje univerzalne poštne storitve izvajalcu univerzalne poštne storitve zagotavljajo z državnim financiranjem. Nadomestilo se dodeli vsako leto iz državnega proračuna. Izvajalec univerzalne poštne storitve bo za izvajanje univerzalne poštne storitve in dostavo časopisov ob sobotah in nadomestnih delavnikih (poštne pošiljke dostavljajo izmenično) za leto 2024 prejel 160,72 milijonov EUR.

5.1.17. Poljska

Na Poljskem državni proračun zagotavlja izplačilo nadomestila izvajalcu za izvajanje univerzalne storitve. Nadomestilo predstavlja državno pomoč, ki jo odobri Evropska komisija (108. člen Zakona o pošti). Državna pomoč se lahko dodeli pred končno odločitvijo Evropske Komisije, minister pa mora dodeljeno državno pomoč preveriti v 30 dneh po izdaji odločitve Komisije.

Ponudnik univerzalne poštne storitve mora vsako leto do 1. marca obvestiti ministra za digitalizacijo in nacionalnega regulatorja - UKE, o višini neto stroška. Do 31. marca mora izvajalec univerzalne poštne storitve obvestiti UKE o načrtu za ublažitev izgube. V kolikor izvajalec zaprosi za izplačilo nadomestila nastalega neto stroška, mora to storiti v sedmih mesecih po koncu leta, za katerega zahteva plačilo. Pri izračunu neto stroška upoštevajo metodo neto izogibnih stroškov. Skupni neto strošek izvajanja univerzalne poštne storitve je opredeljen kot razlika med upravičenim neto stroškom imenovanega izvajalca univerzalnih poštних storitev, ki deluje z obveznostjo izvajanja univerzalne poštne storitve in vključuje spodbude za učinkovitost (dejanski scenarij) in neto stroškom ponudnika poštних storitev, ki deluje brez obveznosti izvajanja univerzalne poštne storitve (referenčni scenarij) z odštetjem posrednih koristi, povezanih z zagotavljanjem univerzalnih poštних storitev, in koristi, ki izhajajo iz posebnih ali izključnih pravic, podeljenih imenovanemu ponudniku storitev.

Evropska komisija je 15. novembra 2024 odobrila državno pomoč Poczta Polski za nadomestilo za izvajanje univerzalne poštne storitve v letih 2021–2025. Poljska je državno pomoč v višini približno 865 milijonov EUR priglasila 2. decembra 2022. Minister za digitalizacijo je moral preveriti dodeljeno državno pomoč v 30 dneh od končne odločitve Komisije. Ministrstvo za državno premoženje je 15. novembra 2024 sporočilo, da je Poczta Polska leta 2024 prejela začetno nadomestilo za neto izgubo v letih 2021–2022. Sporazum za izplačilo nadomestila Poczti Polska je bil podpisan junija 2024 v vrednosti 129,32 milijona EUR za leto 2021 ter 44,58 milijonov EUR za 2022. Nadomestilo je bilo v celoti izplačano iz državnega proračuna. Višino nadomestila za obdobje 2023–2025 bo določil Minister za digitalizacijo.

5.1.18. Portugalska

Portugalska zakonodaja predvideva izplačilo nadomestila za izvajanje univerzalne poštne storitve iz kompenzacijskega sklada, v katerega morajo prispevati vsi ponudniki poštних storitev, ki ponujajo univerzalne storitve ali so z njimi zamenljive. Sklad za nadomestila upravlja nacionalni regulatorni organ - ANACOM. Za izračun neto stroška uporabljajo komercialni pristop, ki izračuna razliko v dobičku z obveznostjo univerzalne storitve in brez nje. Razlika med neto

stroški, ki jih ima ponudnik univerzalne storitve, ki deluje z obveznostmi univerzalne storitve in neto stroški istega ponudnika, ki deluje brez teh obveznosti.

Doslej izvajalec univerzalne poštne storitve ni podal zahtevka za izplačilo nadomestila za izvajanje univerzalne poštne storitve.

5.1.19. Romunija

Romunska zakonodaja predvideva izplačilo nadomestila za izvajanje univerzalne poštne storitve preko državnega financiranja in iz kompenzacijskega sklada. Določeno z vladno odredbo, če nacionalni regulatorni organ ugotovi, da neto stroški predstavljajo nepravilno finančno breme. Neto strošek izvajanja univerzalne poštne storitve izračunajo kot razliko med neto stroškom, ki ga ima izvajalec univerzalne poštne storitve zaradi izpolnjevanja obveznosti univerzalne poštne storitve v osnovnem scenariju in neto stroškom poslovanja izvajalca brez univerzalne poštne storitve v referenčnem scenariju.

Doslej izvajalec univerzalne storitve ni podal zahtevka za izplačilo nadomestila za izvajanje univerzalne poštne storitve.

5.1.20. Španija

Španski Zakon o pošti, predvideva izplačilo nadomestila za izvajanje univerzalne poštne storitve iz kompenzacijskega sklada, vendar ta še ne deluje (časovni okvir še ni določen). V praksi izvajajo izplačevanje neposrednega nadomestila za izvajanje univerzalne poštne storitve iz državnega proračuna v obliki predplačil v višini 1,28 milijarde EUR za obdobje 2011–2020. Načrt zagotavljanja univerzalne poštne storitve iz junija 2021 je določil, da je treba skupno nepravilno breme univerzalne poštne storitve, ki ga je za isto obdobje določil regulator trga poštne storitve - CNMC, odšteti od skupnega zneska predplačil univerzalne poštne storitve, dokler subvencije v celoti ne odpišejo.

CNMC preveri neto stroške z uporabo metodologije, odobrene v načrtu zagotavljanja univerzalnih poštne storitve. Pri izračunu neto stroška upoštevajo metodo neto izogibnih stroškov po kateri primerjajo neto strošek izvajalca univerzalne poštne storitve - Correos kot imenovanega izvajalca univerzalne poštne storitve v dejanskem scenariju in njegove neto stroške, če zanj ne veljajo te obveznosti univerzalne storitve v referenčnem scenariju. Izračun neto stroška v referenčnem scenariju vključijo zaprtje nedobičkonosnih poštne poslovalnic, zmanjšanje pogostosti dobav, odštejejo koristi povezane z univerzalno storitvijo (oprostitev DDV, podoba blagovne znamke, prihranki pri oglaševanju), prištejejo razumen dobiček in odštejejo spodbude za učinkovitost.

5.1.21. Švedska

Na Švedskem mehanizem nadomestil za izvajanje univerzalne poštne storitve ni vzpostavljen. Vladna študija z dne 30. januarja 2023 je preučevala možne modele financiranja univerzalne poštne storitve v primeru, da stroškov univerzalnih poštne storitve ne bi bilo več mogoče kriti na komercialni osnovi. Študija je bila v obravnavi spomladi 2023, vendar ni bila objavljena nobena zakonodajna pobuda. Nacionalni regulator - PTS je objavil študijo 6. februarja 2025 v kateri je navedel, da so potrebni nadaljnji ukrepi, saj stroškov univerzalne poštne storitve ni več mogoče kriti ob upoštevanju zahtev glede kakovosti storitev. Študija obravnava tudi znižanje zahtev glede kakovosti storitev in uporabo digitalnih rešitev. Doslej izvajalec univerzalne storitve ni podal zahtevka za izplačilo nadomestila za izvajanje univerzalne storitve.

5.2. Praktična uporaba zakonskih določb pri izplačilu nadomestila za neto stroške

Ugotovitve in povzetki delovne skupine Cross - border so objavljeni v poročilu »ERGP Report on the financing of USO« objavljene na spletni strani ERGP . Agencija je povzela bistvene ugotovitve, ki so pomembne in pomenijo pomemben prispevek k oblikovanju pregleda ureditve izplačevanja nadomestil za izvajanje univerzalne poštne storitve v državah Evropske unije.

Od leta 2018 je iz državnih proračunov dvanajst izvajalcev univerzalne poštne storitve iz naslednjih držav članic: Bolgarija, Češka, Grčija, Španija, Francija, Hrvaška, Madžarska, Italija, Latvija, Litva, Poljska, Norveška, Romunija prejelo nadomestilo neto stroškov za izvajanje univerzalne storitve. Ta pristop odraža močno zavezanost javne politike

zagotavljanju univerzalnega dostopa do bistvenih storitev, zlasti kadar tržni mehanizmi sami po sebi morda ne morejo zagotoviti teh storitev za vse državljane. Lahko bi tudi nakazoval, da države članice dajejo prednost stabilnemu in predvidljivemu mehanizmu financiranja, ki je pogosto vključen v nacionalne proračune ali posebne okvire javnih storitev. Delovna skupina predpostavlja, da slednje odraža politično odločitev, da se univerzalne storitve obravnavajo kot javno dobro, lahko pa bi tudi pomenilo, da je ta metoda predstavlja najučinkovitejši vir financiranja.

Le v štirih državah: Estoniji, Italiji, Španiji in Slovaški je bil uveden mehanizem financiranja, kjer so izvajalci prispevali sredstva v skupni kompenzacijski sklad. V Italiji in Španiji so bili neto stroški financirani s hibridnim mehanizmom: javna sredstva in prispevki izvajalcev. Postopke delovanja kompenzacijskega sklada v Italiji določa minister (89 milijonov evrov), v primeru, da neposredne subvencije niso zadostne, se sklad polni s prispevkom največ 10 % bruto prihodkov poštne storitve, vendar kompenzacijski sklad še ni ustanovljen. Španske zakonske določbe predvidevajo naslednje možne prispevke v sklad: splošni državni proračun, javni finančni prispevki, donacije ali zapuščine katere koli fizične ali pravne osebe, ki želi prispevati k financiranju univerzalne poštne storitve. Dejansko pa je glavni plačnik državni proračun, ki preko kompenzacijskega sklada, ki ga upravlja regulator trga poštne storitve (CNMC), zagotavlja sredstva za nadomestilo izvajanja univerzalne obveznosti.

V tej skupini držav, ki imajo v zakonih ali splošnih aktih opredeljeno financiranje prispevkov subjektov, ki so dolžni prispevati v kompenzacijski sklad, večina teh skladov univerzalne storitve obstaja le na papirju. Zato so praktične evropske izkušnje precej omejene. V Estoniji je prispevek izvajalcev v kompenzacijski sklad teoretično sorazmeren s količino razdeljene pošte (standardne, priporočene in označene pošiljke).

Tudi v Romuniji je hibridni mehanizem dovoljen v skladu z nacionalnimi zakonskimi določbami, pa vendar ni bil nikoli uporabljen.

V dvanajstih državah članicah: AT, BE, CY, DE, FI, IE, LU, MT, NL, PT, SE, SI, izvajalci univerzalne poštne storitve, od leta 2018 niso prejeli nadomestila neto stroškov univerzalne storitve. Večina njih ni podala zahteve za izplačilo nadomestila neto stroškov za izvajanje univerzalne storitve. Analiza načinov, kako so bili neto stroški pokriti iz javnih sredstev je pokazala, da so bili ti neto stroški pokriti z neposrednimi subvencijami ali posredno, z različnimi možnostmi (rezervirane storitve, javne subvencije).

V procesu izvajanja kompenzacijskega sklada za namene financiranja neto stroška univerzalne obveznosti je bil največji izziv, s katerim so se soočile države, povezan z neučinkovitostjo tega mehanizma, saj prispevki v sklad niso bili zadostni za kritje vrednosti neto stroškov, ki jih je zahteval izvajalec univerzalnih storitev. Ker je pravno izvajalec univerzalnih storitev tudi vplačnik v kompenzacijski sklad, to dejstvo ustvarja »finančni bumerang« za izvajalca univerzalne obveznosti. Na primer, v Avstriji je zakonsko predviden kompenzacijski sklad, čeprav izvajalec univerzalnih storitev nikoli ni zahteval sredstev. Glede na to, da je prag prometa, ki velja za izvajalce, ki so dolžni plačevati v ta sklad, zelo visok (1 milijon evrov za pisma do 50 g, čeprav univerzalne storitve v Avstriji pokrivajo širok spekter storitev), je v praksi skoraj nemogoče, da bi moral kdorkoli razen izvajalca univerzalnih storitev plačevati v sklad. Zaradi tega je celoten model financiranja preko kompenzacijskega sklada zastarel.

Tudi na Poljskem je bil kompenzacijski sklad zaradi neučinkovitosti ukinjen.

Estonki regulator trga poštne storitve ugotavlja, da je glavni plačnik v kompenzacijski sklad sam izvajalec univerzalnih storitev in da skupni prispevki morda ne bodo zadostovali za celotno kritje nadomestila.

Po mnenju Madžarskega regulatorja trga poštne storitve se mehanizmi financiranja za delitev nepravilne obremenitve med operaterji in/ali uporabniki preko kompenzacijskega sklada niso izkazali za delujoče. Pomemben zaključek je, da nobeni evropski državi ni uspelo pokriti neto stroškov samo s prispevki ponudnikov v kompenzacijski sklad.

5.3. Sklep

Poročilo delovne skupine ERGP Cross border in povzetki člankov s spletne strani Cullen International so pokazali, da obstajajo številne razlike v pravni podlagi in/ali pristojnostih držav glede financiranja univerzalne storitve, čeprav so v večini držav za to odgovorni nacionalni regulativni organi. Na Danskem se je obveznost univerzalne storitve za redna pisma končala 1. januarja 2026. Na Švedskem ni pravne podlage, medtem ko imajo na Madžarskem, Nizozemskem in v Turčiji ministrstva vsaj nekaj pristojnosti pri odločanju o nadomestilu.

V državah, ki uporabljajo metodologijo NAC, sta pogostost dostave in pokritost omrežja najpogostejša parametra pri oblikovanju hipotetičnih scenarijev, kar kaže na široko skladien pristop. Čeprav nekatere države uporabljajo bistveno

različne rešitve, ki jih oblikujejo nacionalni tržni pogoji in/ali dejavniki, specifični za izvajalce univerzalne storitev, te razlike ne spreminjajo osnovne metodologije in zagotavljajo konzervativno oceno neto stroškov univerzalne storitve, ki je skladna s cilji Direktive o poštnih storitvah in okvira splošnega gospodarskega pomena - SGEI.

Poročilo odraža, da so bili pri razvoju modela za izračun neto stroškov upoštevani različni dejavniki. Stroškovna učinkovitost je bila ocenjena zlasti pri primerjavi med scenariji. Drug dejavnik je bil primeren dobiček, ki je temeljil predvsem na stopnji WACC. Vendar je treba opozoriti, da so nacionalni regulativni organi v poročilu omenili in obravnavali različne metode.

V državah članicah, ki uporabljajo WACC kot merilo primerne dobičkonosnosti, ki se uporablja pri izračunu neto stroškov univerzalne storitve so metode, uporabljene za oceno njegovih glavnih parametrov, večinoma dosledne in sledijo ustaljenim regulativnim in finančnim standardom.

Nematerialne in tržne koristi se priznavajo kot pomembne komponente pri izračunu neto stroška obveznosti univerzalne storitve. Vendar pa njihova dejanska uporaba v izračune neto stroškov ostaja razdrobljena. Poštna direktiva državam članicam daje določeno mero diskrecijske pravice pri upoštevanju razlik, ki odražajo nacionalne okoliščine. To vodi do razlik pri vrednotenju teh koristi.

Seznam nematerialnih koristi, naveden v poročilu, ni dokončen. Verjetno bodo v prihodnosti dodatne nematerialne koristi priznane kot pomembne ali pa bodo druge sčasoma izginile, kar bo odražalo razvijajočo se naravo zagotavljanja univerzalne storitve in dinamiko trga.

Metode za določanje in financiranje neto stroškov obveznosti univerzalne storitve se po Evropi razlikujejo. Kar zadeva vire financiranja, se nekatere države zanašajo na javne proračune, druge na prispevke ostalih izvajalcev poštnih storitev, nekatere pa sprejemajo hibridne modele. V EU ni enotnega pristopa, saj nacionalne okoliščine močno vplivajo na odločitve.

Od leta 2018 se večina držav EU, ki so izplačale nadomestila za neto stroške obveznosti univerzalne storitve, zanaša na neposredne javne subvencije. Financiranja preko kompenzacijskih skladov so bili uvedeni le v nekaj državah in so se v nekaterih primerih izkazali za neučinkovite ali nezadostne. Zato so države, ki so uporabljale kompenzacijski sklad s prispevki ponudnikov, običajno uporabljale tudi druge vire za kritje neto stroškov. Številni kompenzacijski skladi obstajajo le na papirju, v praksi pa so pravni in operativni izzivi, o katerih poročajo nacionalni regulativni organi – težave z vzpostavitvijo sklada, nezadostnost prispevkov za kritje nadomestila in celo situacija, ko je ponudnik univerzalne storitve edini ali pretežni vplačnik.

Preverjanje referenčnega scenarija in ocenjevanje višine nematerialnih koristi, naj bi bila zaradi njihove narave in različnih razpoložljivih metodoloških možnosti težko obravnavati. Nasprotno pa je ocenjevanje, ali neto stroški univerzalne storitve predstavljajo nepravično finančno breme za univerzalno storitev, kljub številnim uporabljenim pristopom bolj merljive narave. Zato se v veliki meri ocenjuje z uporabo osnovne kvantitativne metodologije, pri čemer imajo ministrstva ali vlade okrepljeno vlogo pri določanju meril za ocenjevanje.

Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije

Stegne 7, 1000 Ljubljana
Slovenija

Telefon: +386 1 583 63 00
E-mail: info.box@akos-rs.si

www.akos-rs.si